

AVRASYA ZİRVESİ I. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

**30 KASIM - 2 ARALIK 2018
ANKARA**

TAM METİN KİTABI

**Editörler
DR. GÜRAY ALPAR
RAHMAT ULLAH**

2018

ISBN 978-605-7923-65-3

TAM METİN KİTABI

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ 30 Kasım-2 Aralık 2018 Ankara

Editör
Dr. Güray ALPAR
Rahmat ULLAH

İKSAD YAYINEVİ®

(TC. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINEVİ RUHSAT NUMARASI: 2014/31220)

TÜRKİYE

TR: +90 342 606 06 75 USA: +1 631 685 0 853

E-mail: info@iksad.com

www.iksad.org.tr www.iksadkongre.org

Bu kitabın tüm hakları İKSAD Yayınevi'ne aittir.

Yazarlar etik ve hukuki olarak eserlerinden sorumludurlar.

Iksad Publications - 2018©

Yayın Tarihi: 26.12.2018

ISBN – 978-605-7923-65-3

KONGRE KÜNYESİ

KONGRE ADI

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

TARİHİ VE YERİ

30 Kasım-2 Aralık 2018, Ankara

DÜZENLEYEN KURUMLAR

İKSAD- İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Derneği

KONGRE BAŞKANI

Prof. Dr. Mustafa TALAS

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

MUSTAFA LATİF EMEK

GENEL KOORDİNATÖR

Rahmat ULLAH

YABANCI KONUŞMACILAR

ДАРЬЯ АЛЕЕКСЕВА -Moldova

ELMAN IBISHOV - Azerbaycan

FARHAD MIKAYILOV – Rusya

RAMİZ HASANOV-Azerbaycan

ТАҒАТАРОВА ЖИДЕ ӘЛІМҚЫЗЫ - Kazakistan

АЖИГАЛИЕВА ГУЛЗИРА-Kazakistan

НАЗЫМОВА ЗАУЗА- Kazakistan

Akbar VALADBIGI- Iran

Shahab GHOBADI-Iran

BAGIRZADEH MURAD MANAF OGLU

KONGRE DİLLERİ

Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça

II. ULUSLARARASI HAKEMLİ AVRASYA ZİRVESİ PROGRAMI

II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi

KONGRE YERİ: ALBA OTEL, ANKARA

30 Kasım-2 Aralık 2018

- Lütfen sunumlarınızı hem Power Point hem PDF olarak yanınızda bulundurunuz
- Oturumunuzdan en geç 15 dk. öncesinde kayıt yaptırabilirsiniz
- Katılım belgeleriniz oturum bittikten sonra Oturum Başkanı tarafından verilecektir

30 KASIM. 2018

CUMA: 14.00-15.30

SALON: 1

OTURUM BAŞKANI: DR. SALİH UÇAK

İSMİYLE MÜSEMMA OLMAK: NÜVİSİ'NİN "İSTANBUL ŞEHRENGİZİ"NDE İNSAN MANZARALARI	DR. SALİH UÇAK	SOSYAL BİL
ÖĞRENCİLERİN DEĞERLER SİSTEMİ	DR. ÖĞR. ÜYESİ BURCU GEZER ŞEN	SOSYAL BİL
EĞİTİMDE SOSYAL TABAKALAŐMA VE ÇOCUK	DR. ÖĞR. ÜYESİ BURCU GEZER ŞEN	SOSYAL BİL
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ STAJ EĞİTİMLERİNDE UYGULADIKLARI ETKİNLİKLERİN EĞİTSEL YÖNÜ	ARŞ. GÖR. MURAT TUNCER	SOSYAL BİL
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN SINIF İÇİ TÜRKÇE VE MATEMATİK EĞİTİMİ UYGULAMALARINA YÖNELİK TUTUMLARI	ARŞ. GÖR. MURAT TUNCER	SOSYAL BİL
ALBERT CAMUS' DE EĞİTİLMİŞ İNSAN MODELİ: VEBA ROMANI ÖRNEĞİ	DR. ÖĞR. ÜYESİ YALÇIN DİLEKLİ ARŞ. GÖR. İBRAHİM SÖZCÜ	SOSYAL BİL

I ARAK. 2018

CUMARTESİ: 9.30-11.00

SALON: 3

OTURUM BAŞKANI: MERİÇ BURÇİN ÖZER

BİLDİRİ ADI	YAZARLAR
SERA GAZI EMİSYONLARININ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE ETKİSİ VE TÜRKİYE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ANALİZİ	ÖĞR. GÖR. VEYSEL TATAR MERİÇ BURÇİN ÖZER
ULAŞTIRMA MODLARI VE TÜRKİYE KOMBİNE TAŞIMACILIK STRATEJİSİ	ÖĞR. GÖR. VEYSEL TATAR MERİÇ BURÇİN ÖZER
GÖRSEL SANATLARIN PROPAGANDA AMAÇLI KULLANIMI: I. DÜNYA VE II. DÜNYA SAVAŞLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME	ARŞ. GÖR. ZEYNEP GÖNÜLAY ÇALIMLI
ENDÜSTRİ 4.0 KAPSAMINDA KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	ÖĞR. GÖR. HİCRAN KASA GÖZDE ARSLAN
EĞİTİM, BEŞERİ SERMAYE VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: ORTA GELİRLİ ÜLKELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	ÖĞR. GÖR. HİCRAN KASA ESRA UYGUN
ЭТИКО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ БИМЕДИЦИНСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА ЧЕЛОВЕКЕ И НА ЖИВОТНЫХ: "НЮРНБЕРГСКИЙ КОДЕКС"	Дарья АЛЕЕКСЕВА
DOĞRU MESLEK TERCİHİNDE DUYGUSAL ZEKANIN VE MESLEKİ BECERİLERİN ETKİSİNİN BELİRLENMESİ İÇİN MODEL GELİŞTİRİLMESİ: SAKARYA-ERENLER İLÇESİ ÖRNEĞİ	FERİHA SOYSAL ZEYNEP DERİNDAĞ

summit

I ARAUK. 2018

CUMARTESİ: 11.10-13.00

SALON: 3

OTURUM BAŞKANI: DR. ALPER DEMİRDÖĞEN

BİLDİRİ ADI	YAZARLAR
TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ KAMU ALIM SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	ARŞ. GÖR. ARZU POLAT
DIŞ TİCARETTE KRİZLER SONRASI DEĞİŞEN KORUMACILIK ÖNLEMLERİ	ARŞ. GÖR. ARZU POLAT
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİYASAL KATILIMA BAKIŞI: BABAESKİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ	DR. ÖĞR. ÜYESİ SERDAR CANBAZ ÖĞR. GÖR. EMEL POYRAZ
ЖАҒАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ - ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ПАТРИОТИЗМ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ КЕПІЛІ	Таңатарова Жиде Әлімқызы & Ажигалиева Гулзира & Назымова Зауза
İŞLETME ÇALIŞANLARINDA STRES KAYNAKLARI ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI: KIRKLARELİ İLİ ÖRNEĞİ	DR. ÖĞR. ÜYESİ SERDAR CANBAZ ÖĞR. GÖR. EMEL POYRAZ
İL ÖZEL İDARELERİNİN İŞLEVSELLİĞİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	ÖĞR. GÖR. UĞUR EYİDİKER ÖĞR. GÖR. EMEL POYRAZ
KÜRESELLEŞEN DÜNYADA TARIM VE GIDA ÖZELİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN İNCELENMESİ	SEDA ARI DOÇ. DR. YENER ATASEVEN

I ARAUK. 2018

CUMARTESİ: 14.00-15.30

SALON: 3

OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. MELİKE ÖZER KESKİN

BİLDİRİ ADI	YAZARLAR
MESNEVÎHÂN MUSTAFA RÜŞDÎ'YE AİT BİR AŞKNÂME TERCÜMESİ	SELMA ATAMAN
SİYASİ ETİK VE KUTADGU BİLİĞ	ARŞ. GÖR. BENGÜCAN FINDIK
KÜRESELLEŞEN DÜNYADA NEOLİBERAL HUKUK DEVLETİ İNŞASI	DR. ÖĞR. ÜYESİ H. GÖKÇE ZABUNOĞLU DOÇ. DR. ABDURRAHMAN SAYGILI
FEDERALISM AND PERSPECTIVES OF DEMOCRACY	Akbar VALADBİGİ & Shahab GHOBADI
YEREL GÖZETİMDEN KÜRESEL GÖZETİME : “PANOPTİKON” KAVRAMININ TAMAMLAYICISI OLARAK “SİNOPTİKON”	DOÇ. DR. ABDURRAHMAN SAYGILI DR. ÖĞR. ÜYESİ H. GÖKÇE ZABUNOĞLU
DEVLETLER ARASI KRİZLERDE ULUSLARARASI KAMUOYUNUN ETKİNLİĞİ	DR. ÖĞR. ÜYESİ SERDAR KESGİN
BİYOLOJİ VE FEN BİLİMLERİ ÖĞRETİM PROGRAM KAZANIMLARINA UYGUN BİYOETİK EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ	DOÇ. DR. MELİKE ÖZER KESKİN BİYOLOG, ÖĞRET. MEHMET YILDIRIM
AZERBAYCANIN BÖLGE ÜLKELERİYLE EKONOMİK İLİŞKİLERİ	ELMAN IBISHOV & FARHAD MIKAYILOV & RAMİZ HASANOV

summit

euro

1 ARALIK. 2018

CUMARTESİ: 15.45-17.10

SALON: 3

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. AYLAKAŞOĞLU

asia

BİLDİRİ ADI	YAZARLAR
SELİMİYE CAMİİ VE LALE	ÖĞR. GÖR. NERGİS ÇANAK
GELENEKLİ SANATLARIN SIRLI DİLİ"ÇİNİ"	ÖĞR. GÖR. NERGİS ÇANAK
ENGELLİ ÖĞRENCİ VELİLERİNİN ÇOCUKLARININ SERBEST ZAMANLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	DOÇ. DR. SİBEL ARSLAN ÖZGE ORHAN
A VIEW FROM THE POSITION OF STRATEGIC SOCIOLOGY ON THE MISSION OF HIGHER EDUCATION IN THE KNOWLEDGE SOCIETY	ASSIST. PROF. BAĞIRZADEH MURAD MANAF OGLU
TOPLUMSAL ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA BİR ÖYKÜ: 6 NUMARALI KOĞUŞ	PROF. DR. AYLAKAŞOĞLU
CENGİZ HAN'A KÜSEN BULUT ADLI ESERDE BİREYİN YERİ	PROF. DR. AYLAKAŞOĞLU

summit

2 ARARUK. 2018

PAZAR: 9.30-11.00

SALON: 1

OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. ZEKİ TAŞTAN

BİLDİRİ ADI	YAZARLAR
İNTERNET ÜZERİNDEN SATIN ALMALARLA İLGİLİ TÜKETİCİNİN SOSYAL MEDYA'DA ÖZEL ŞİKAYETTE BULUNMA EĞİLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: KIRIKKALE İLİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN BİR ARAŞTIRMA	DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM BOZACI
ALGILANAN YALNIZLIK İLE ALIŞVERİŞ MERKEZİNDE HAZCI TÜKETİM İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ: KIRIKKALE İLİNDE BİR ARAŞTIRMA	DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM BOZACI
COŞKUN IRMAK'IN İTAAT DENEYİNDE İTAATE BOYUN EĞMEK VE DEĞİŞMEK	PROF. DR. ZEKİ TAŞTAN
FEMİNİST TİYATRO VE ÜLKER KÖKSAL'IN OYUNLARINDA FEMİNİST ÖGELER	PROF. DR. ZEKİ TAŞTAN MEHMET TÜTAK
YÜKSEKÖĞRETİMDE ZORUNLU DERS OLARAK ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ DERSİNİ OKUTMA SORUNSAI	ÖĞR. GÖR. ELİF AKAR
MARGUERITE DURAS'NIN TARQUINIA'NIN KÜÇÜK ATLARI'NDA İNSANIN VAROLUŞ SERÜVENİ	DOÇ. DR. ÜMRAN TÜRKYILMAZ
MOHA SOUAG'IN ACI ÇAY'INDA KADINA YÖNELİK ŞİDDET	DOÇ. DR. ÜMRAN TÜRKYILMAZ

2 ARARUK, 2018

PAZAR: 11.15-12.45

SALON: 1

OTURUM BAŞKANI: DOÇ.DR. MACİT BALIK

BİLDİRİ ADI	YAZARLAR
1970 KUŞAĞI ŞİİRİNDE İŞÇİ VE KÖYLÜ	DOÇ. DR. MACİT BALIK DR. ÖĞR. ÜYESİ HALUK ÖNER
GELENEK VE 1980 KUŞAĞI ŞİİRİ	DR. ÖĞR. ÜYESİ HALUK ÖNER DOÇ. DR. MACİT BALIK
KUR'AN DA BAHSİ GEÇEN EMBRİYOLOJİK KAVRAMLARIN TÜRKÇE MEAL ve TEFSİRLERİNDE Kİ ÇELİŞKİSİ ÜZERİNE İNCELEME	SUNA ALLAHVERDİ
MÜZİKTE ROMANTİZM	DR. ÖĞR. ÜYESİ BERTAN RONA
TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE YAPAY ZEKA	DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM AKBEN TUĞBA İNCENACAR

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

KONGRE KÜNYESİ	i
BİLİM KURULU	ii
PROGRAM	iii
FOTOĞRAFLAR	iv
İÇİNDEKİLER	v

TAM METİNLER

YALÇIN DİLEKLİ & İBRAHİM SÖZCÜ <i>ALBERT CAMUS' DE EĞİTİLMİŞ İNSAN MODELİ: VEBA ROMANI ÖRNEĞİ</i>	1-8
VEYSEL TATAR & MERİÇ BURÇİN ÖZER <i>SERA GAZI EMİSYONLARININ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE ETKİSİ VE TÜRKİYE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ANALİZİ</i>	11-19
VEYSEL TATAR & MERİÇ BURÇİN ÖZER <i>ULAŞTIRMA MODLARI VE TÜRKİYE KOMBİNE TAŞIMACILIK STRATEJİSİ</i>	20-25
ZEYNEP GÖNÜLAY ÇALIMLI <i>GÖRSEL SANATLARIN PROPAGANDA AMAÇLI KULLANIMI: I.DÜNYA VE II. DÜNYA SAVAŞLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME</i>	26-52
HİCRAN KASA & ESRA UYGUN <i>EĞİTİM, BEŞERİ SERMAYE VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: ORTA GELİRLİ ÜLKELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA</i>	53-58
SEDA ARI & YENER ATASEVEN <i>KÜRESELLEŞEN DÜNYADA TARIM VE GIDA ÖZELİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN İNCELENMESİ</i>	59-74
NERGİS ÇANAK <i>GELENEKLİ SANATLARIN SIRLI DİLİ"ÇİNİ"</i>	75-83
NERGİS ÇANAK <i>SELİMİYE CAMİİ VE LALE</i>	84-95
SİBEL ARSLAN & ÖZGE ORHAN <i>ENGELLİ ÖĞRENCİ VELİLERİNİN ÇOCUKLARININ SERBEST ZAMANLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ</i>	96-113
AYLA KAŞOĞLU <i>TOPLUMSAL ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA BİR ÖYKÜ: 6 NUMARALI KOĞUŞ</i>	114-123
AYLA KAŞOĞLU <i>CENGİZ HAN'A KÜSEN BULUT ADLI ESERDE BİREYİN YERİ</i>	124-131
İBRAHİM BOZACI <i>ALGILANAN YALNIZLIK İLE ALIŞVERİŞ MERKEZİNDE HAZCI TÜKETİM İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ: KIRIKKALE İLİNDE BİR ARAŞTIRMA</i>	132-145
İBRAHİM BOZACI <i>İNTERNET ÜZERİNDEN SATIN ALMALARLA İLGİLİ TÜKETİCİNİN SOSYAL MEDYA'DA ÖZEL ŞİKAYETTE BULUNMA EĞİLİMİNİ</i>	146-159

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

ETKİLEYEN FAKTÖRLER: KIRIKKALE İLİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN BİR ARAŞTIRMA	
MACİT BALIK & HALUK ÖNER <i>1970 KUŞAĞI ŞİİRİNDE İŞÇİ VE KÖYLÜ</i>	160-175
HALUK ÖNER & MACİT BALIK <i>GELENEK VE 1980 KUŞAĞI ŞİİRİ</i>	176-182
İBRAHİM AKBEN & TUĞBA İNCENACAR <i>TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE YAPAY ZEKA</i>	183-198
ÜMRAN TÜRKYILMAZ <i>MOHA SOUAG'IN ACI ÇAY'INDA KADINA YÖNELİK ŞİDDET</i>	199-209
ARZU POLAT <i>DIŞ TİCARETTE KRİZLER SONRASI DEĞİŞEN KORUMACILIK ÖNLEMLERİ</i>	210-228
ARZU POLAT <i>TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ KAMU ALIM SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI</i>	229-242
ÜMRAN TÜRKYILMAZ <i>MARGUERITE DURAS'NIN TARQUINIA'NIN KÜÇÜK ATLARINDA İNSANIN VAROLUŞ SERÜVENİ</i>	243-252

1970 KUŞAĞI ŞİİRİNDE İŞÇİ VE KÖYLÜ

DOÇ. DR. MACİT BALIK

Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

DR. ÖĞR. ÜYESİ HALUK ÖNER

Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Özet

Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi hassasiyetin izdüşümleri ilk olarak Nâzım Hikmet'le özdeşleşen 1940 kuşağı şairlerinde görülür. Toplumcu gerçekçi / sosyalist şiir anlayışındaki ikinci kuşak ise 1960'lı yılların sonunda, özellikle *Ant* dergisi etrafında gerçekleştirilen soruşturma neticesinde Ataul Behramoğlu, İsmet Özel, Özkan Mert ve Süreyya Berfe öncülüğünde şiirde boy gösterir. 1970'li yıllarda ise hem kendisinden önceki toplumcu kuşağı ve şiirlerini, hem 1940 kuşağını hem de iki kuşak arasında yer alan Garip ve İkinci Yeni birikimini tanıyan şairler, toplumcu ideolojik şiiri ileri noktalara taşıma gayreti içine girmişlerdir. Sanatı ve bilhassa şiiri ideolojilerinin ifade vasıtası haline getiren bu kuşak, şiirde estetik endişelerden çok politik hassasiyetleri öne çıkarırlar. Hemen tamamı sosyalist dünya görüşünü şiirin kurucu unsuru haline getirmek isteyen 1970 kuşağı şairleri, sosyo-politik sorunları aidiyet duydukları ideoloji gereğince işçi ve köylü kesimi üzerinden öne çıkarırlar. Emek, sömürü, üretim tüketim döngüsü, hak, toprak, adalet gibi kavramlar etrafında oluşturdukları şiirlerinde toplumsal yapının önemli iki dinamiği olan köylüler ve emekçileri ideolojik işlevlerle donatarak şiirin merkezine alırlar. Bu bildiride 1970 kuşağı şiirinin işçi ve köylü sorunlarını ele alış biçimleri analitik ve karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiir, 1970 Kuşağı, İşçi, köylü, ideoloji.

Workers and Peasants in Poems of the 1970s

Abstract

The first examples of social realist trend in Turkish literature are seen in the poetry of the 1940s which is associated with Nazım Hikmet. The second generation of this social realist trend revealed itself at the end of the 1960s in a journal called *Ant* (Oath) which included poems of such pioneers as Ataul Behramoğlu, İsmet Özel, Özkan Mert, and Süreyya Berfe. In the 1970s, some poets, who knew about both their former generation and the generations *Garip* (Poor/Forlorn) and *İkinci Yeni* (Second New) which were between 1940s and 1970s, attempted to take this social realist trend further. This generation, which used art and poetry as

a means of expressing their ideas, attaches more importance to politics than to aesthetics. The 1970s poets, almost all of whom aim to reflect their socialist notions via poetry, emphasize on sociopolitical problems in their poems through touching upon workers and peasants. In these poems generated by such terms as labor, exploitation, production-consumption cycle, farmland, justice etc., they bring peasants and laborers into focus by giving them ideological functions. This study aims to make an analytical and comparative evaluation of how 1970s poetry deals with the problems of workers and peasants of the time.

Key words: Poetry, Generation of the 1970s, worker, peasant, ideology

Giriş

Tanzimat'tan bugüne şiirde görülen her yeni akım, her yeni hareket, var olduğu dönemin yapısı içinde kendine özgü sorunlarla güncel bir nitelik kazanmıştır. Şüphesiz sanat ve edebiyattaki her yenilik; iç ve dış etkenlerin belirlediği tarihsel ve toplumsal değişimlerdeki sorunların ve beraberinde getirdiği kültürel olgunun içinden süzülüp gelmiştir. Dolayısıyla tarihsel ve toplumsal süreç içindeki değişimlerin yarattığı sorunlar, maddi ve manevi alanlardaki yapısal olgular üzerindeki etkisini kaçınılmaz olarak göstermiştir. Genelde sanat özelde ise şiir hareketleri yahut akımları dinamik bir yapı içindeki toplumsal / siyasal devinimlerle daima iki yönlü bir etkileşim içinde olmuştur. İlk olarak sosyolojik devitkenlerden etkilenen sanat şartlar doğrultusunda kendisine yeni istikametler tayin etme yoluna giderken bir yandan da toplumsal dönüşümü sağlamak amacıyla sanat eserine (şiire) güncel ve kimi zaman politik misyonlar yüklenmiş, sanat ideolojileri yaymak için önemli bir enstrüman olarak işlevselleştirilmiştir.

Türk şiirinde 1960 sonrası ortaya çıkan ideolojik söylem etrafında bir araya gelen ve – başarılı olup olmadıkları tartışmalı olsa da- ortak bir duyarlılıkla yazan şairlerin de dönemin ruhundan ve politik atmosferinden önceki dönemlere nispetle daha ziyade etkilendiklerinden söz etmek mümkündür. Bu dönemde yazılan şiirlerin, daha önceden biçimlenmiş bir edebî geleneğin devamı olduğu yadsınamaz bir gerçeklik olarak ortada durmaktayken, 1960 sonrası Türk şiirinin gelişme çizgisinin de “Toplumcu-Marksist Söylem”, “Ulusalcı Söylem” ve “İslâmcı Söylem” olmak üzere üç doğrultuda olduğu tespit edilmektedir (Korkmaz ve Özcan, 2006: 90).

Şiirde önemli bir damarı temsil eden ve sanatsal / estetik endişelerden çok politik söylemi geliştirme ve yaygınlaştırma saikıyla ortaya çıkan toplumcu gerçekçi anlayışın elbette dönemin sosyo-politik hareketliliğiyle güçlü bir bağı vardır. Bu bağlantı yalnızca Türkiye'deki siyasal ve sosyolojik etkenlerle sınırlı değildir. Evrensel ölçekte meydana gelen siyasal hadiseler ve dışarıdan gelen ideolojik rüzgârın da şekillendirdiği bir ortamın ürünü olarak Türk şiirinde toplumcu söylem yeniden yaşama alanı bulmuştur. Yeniden ortaya çıkmıştır çünkü toplumcu duyarlılık ilk kez bu dönemde ortaya çıkmış değildir. Zira Türk şiirinde 1940'lı yılların Nâzım Hikmet'le özdeşleşen bir ana damarı vardır. İleride

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

detaylarıyla değinilecek olan Nâzım Hikmet etkisi 1960 sonrası şiirin söylemini ve poetik arka planını oluşturmada temel etmenlerden biridir. Bundan önce dönemin akım, ekol veya tutarlı bir topluluk oluşturamasa da, ortak bir duyuşla şiiri ideolojilerinin ifade vasıtası haline getiren şairlerin nasıl bir atmosfer içinde bulduklarının tespiti önem arz etmektedir.

1960'lı yıllarda şiirin toplumsal meseleleri ifade vasıtası olmanın ötesinde devrin şairlerinin ideolojilerinin taşıyıcısı olması Türkiye'de sosyal(ist) gerçekçi bir sanat anlayışını meydana getirir. Halka yakın olmayı önemli gören bu anlayışın arkasındaki itekleyici güç, Marksist ideolojinin şiirsel metin üzerindeki tezahürü olacaktır. O yılların şairleri, şiirin bir tür propaganda vasıtası olarak işlevselleştirilmesine, estetik endişelerden çok politik birtakım amaçlara yönelmesine çalışırlar. Behramoğlu'nun aşağıya alınan sözleri, o yıllardan söz ederken yeni şiirin, oluşan yeni şartlardan beslenen ve ideolojik yönü baskın bir şiir olduğunu ortaya koyar:

Türkiye insanı 1960 sonrası, gitgide hızlanan bir bilinçlenme sürecine girmişti. İlk kez yığınsal ölçülerde bir araya gelen devrimciler, boyutları gitgide genişleyen bir kavgayı sürdürmekteydi. Devrimci kuram ve pratiğin temel yapıtları birbiri arkasına çevrilmekte, Türkiye'nin o güne değin düşünülmesi bile yasaklanmış sorunları toplumun bütün katlarında tartışılmaktaydı. Bu yeni toplumsal koşullar, kendi insanını, buna bağlı olarak da, kendi sanatçısını yaratacağı (Behramoğlu, 1995: 147).

Toplumcu gerçekçi şiirin dayandığı ideolojik arka planın sol-sosyalist-marksist çizgide olduğunu ifade eden Behramoğlu, halk ile kopuk oluşlarından dolayı eleştirdikleri İkinci Yeni'nin Türk şiirine getirdiğini de göz ardı etmez. Ona göre 1950-1960 arasında şiirde yaygınlık kanan ve belirgin bir etkiye sahip şiir akımları Türk edebiyatına imge, sözdizimi vb. alanlarda yenilikler getirdiler. Fakat bu şiir gitgide yozlaşmaya sürüklenen, toplumdan, doğadan ve genel olarak yaşamdan uzaklaşarak, söze, insansız eşyaya boğulmuştur. "Şiire 1960'larda başlayan genç şairler, kendilerini gittikçe hızlanan bir siyasal eylemin, sosyalist-empyralist kavganın tam ortasında buldular. Bu yeni koşullarda yeni bir şiir doğdu. 1960 sonrasında yazılan ileriye dönük Türk şiirinin genel, belirgin özelliği, bu yılların çarpıntısını taşımasıdır. Coşku ve kaygı dolu, yürek gibi atan, dinamik bir şiirdir bu. Bu özelliğiyle 1960 sonrası Türk şiiri, bir dönem öncesinin, biçimci edilgen şiirinden kesinlikle ayrılır. 1960 sonrasında ileriye dönük şairleri Nâzım Hikmet'in ve genel olarak toplumcu Türk şiirinin mirasçısı, devam ettiricisi oldukları gibi, Türk şiirinin 1950-1960 arasında özellikle biçim alanında kazandığı yenilikleri de özümleyip geliştirdiler ve böylece Türk toplumcu şiir tarihinde özgün bir dönemi oluşturdular" (Behramoğlu, 1995: 155-156).

1960'tan sonra şiirde ortaya çıkan Marksist-toplumcu anlayışın özellikle 1969'da Ant Dergisi aracılığı ile gerçekleşen ve şiir anlayışlarını öncelikle İkinci Yeni'yi hedefe koyarak aktaran isimler kısa süre içinde ilk kitaplarını yayınladılar. Sözelimi Süreyya Berfe *Gün Ola*'da (1969), Ataol Behramoğlu *Bir Gün Mutlaka*'da (1970) ve Özkan Mert de *Kuracağız*

Her Şeyi Yeniden'de (1970) “kent olgusuna ait sloganlaşma ve sınıf bilincini ön plana çıkaran devrimci bir şiir yazarlar” (Korkmaz ve Özcan, 2006: 97).

1970’li Yıllarda Şiir ve İdeoloji İlişkisi

1961 anayasasıyla birlikte görece bir özgürlük atmosferinin oluşması ve bunun sonucunda çeşitli siyasî ve meslekî kuruluşların ortaya çıkması, siyasî ve ideolojik tartışmaları gitgide arttırır. Bu dönemde kurulan Türkiye İşçi Partisi, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye Öğretmenler Sendikası, onların karşısında yer alan meslek kuruluşları ve derneklerin faaliyetleri ve aralarındaki çatışmalar ile bunun paralelinde ortaya çıkan 1968 öğrenci olaylarıyla oluşan gergin siyasî-ideolojik ortam, edebiyat üzerinde de etkili olmuş; şiir, siyasî ve ideolojik bir yöne kaymaya başlamıştır. *Yön, Papirüs, Diriliş, Ötüken, Hisar, Ant, Yeni Dergi, Edebiyat, Türk Edebiyatı, Töre, Devlet, Halkın Dostları, Yansıma, Sanat Emeği, Milliyet Sanat* gibi fikir ve sanat dergilerinde yapılan tartışmalar ve yayımlanan şiirlere bakıldığında, şiirin ideolojik bir renk kazandığı ve giderek bir çeşit slogan şiirine dönüştüğü açıkça görülür.

Türk şiirinde 1970’li yıllara kendisinden önceki on yılın birikimiyle girilir ve ilk şiirlerini devrimci-sol-sosyalist söylemi öneleyerek yayımlayan ve yukarıda isimleri zikredilen şairler aynı anlayışla şiir yazmayı sürdürürken bunlara yeni isimler de eklenir. Türk şiiri 70’li yıllarda politik ve ideolojik hassasiyeti bu kez daha geniş bir şair kadrosu ve dergi yayıncılığı ile sürdürür. “1960’lı yılların şairleri kendilerinden önceki dönemde yetişen Nâzım Hikmet ve Ahmed Arif’i çok geç tanırlar. Bu da onların kaynak yönünden az örnek görmelerine neden olur. 1970’li yılların şairleri, bu yönden çok şanslıdır. Çünkü önlerinde geçmiş on yılın birikimi durduğu gibi, dünyanın muhtelif Marksist şairlerini çeviri yoluyla takip etme imkânına da sahiptiler. Ancak 12 Mart muhtırası anarşiyi daha azgın bir hale getirir ve kimsenin kimseyi görececek bir hali kalmaz. Mitingler düzenlenir, yürüyüşler yapılır ve sosyalist bir ihtilalin öncüleri yetiştirilir. Şairlerse sosyalizmin vaizliğini çoktan üstlenmişlerdir. İşte böylesine bir ortam içerisinde devrimci şiir hem hız kazanır hem de zorbalaşır. Lunaçarski’nin ifadesiyle: ‘Klasik ve halkçı edebiyat -zorbalığın sayesinde- kavgacı edebiyatımıza son derece yakın bir ideolojik protesto gücü kazanır’ (Korkmaz ve Özcan, 2006: 98). İlk şiirlerini 70’li yıllarda veren şairler de toplumcu gerçekçi anlayışı sürdürerek dolaylı bir bağlantıyla 1940 kuşağı şiir anlayışına eklenirler. Döneme tanıklık eden ve toplumcu gerçekçi hassasiyetle şiir yazan Eray Canberk, 1971 Muhtırası ile birlikte demokrasinin kesintiye uğrayarak 1940’lı yılların baskıcı ortamına benzer bir havanın oluşmasının toplumcu şiire yakınlık duyulmasında etken olduğunu ifade eder ve bu doğrultuda da toplumcu gerçekçiliğe farklı yorumlarla yaklaşan şairlerin kümелendiği dergilerin önemli işlevler icra ettiğini söyler:

Yargılamalar, mahkûmiyetler, hapisler, sürgünler, yasaklamalar ve sıkıyönetimli bu ortam gerçekten 1940’lı yılları ve bir yanıyla da D.P iktidarının baskıcı yıllarını hatırlatıyordu. Bu bağlamda 1940 Kuşağı şairleri güncellik kazandı ve şiir anlayışlarına yeniden yakınlık duyuldu. Toplumcu gerçekçiliğe değişik yorumlarla

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

yaklaşan şairlerin kümелendiği dergiler yayımlandı: Ataol Behramoğlu ve İsmet Özel'in çıkardığı *Halkın Dostları* (1970-1972), A.Kadir, Rıfat Ilgaz, Aydın Hatipoğlu yönetimindeki *Gelecek* (1971), Tekin Sönmez'in çıkardığı *Yansıma* (1972-1975), Tahir Abacı'nın çıkardığı *Yarına Doğru* (1973-1976), Ataol Behramoğlu ve Nihat Behram'ın çıkardıkları *Militan* (1975-1976), Ankara'da yayımlanan *Türkiye Yazıları* (1977-1983), A.Kadir, Ataol Behramoğlu ve 1970 Kuşağı'ndan Barış Pirhasan, Turgay Fişekçi'nin yönettiği *Sanat Emeği* (1978-1980), Metin İkin'in çıkardığı *Yeni Adımlar* (1973-1975) (Canberk, 2001: 107).

1985 yılında yapılan bir soruşturmada 1970'li yılların şairleri kendi dönemlerine ilişkin farklı, hatta kimi zaman tezad sayılabilecek çıkarımlar yaparlar. Dönemin şairleri arasında ismi öne çıkanlardan biri olarak Ahmet Ada'ya göre, "1970'ten sonra öznesi trajik yaşantı olan bir şiir üretildi. Yaşantının trajikliğini dönemin siyasal-ekonomik koşulları oluşturuyordu." (Ada, 1985: 133). Söz konusu koşulları ve şiire etkilerini ise Ahmet Özer 1970 öncesine giderek özetle şöyle açıklamaya çalışır: "1965'lerde başlayan siyasal ve kültürel ivmenin, yazınsal platformda belirgin bir etkileşimi söz konusuydu. Günlük gazeteler bile, bu gelişim sürecinden payını alıyor, bu süreci hızlandırıyor. İşte o yıllarda şiire tutkun gençlerin önünde, bu heyecanın kabaran görünümü uzanıyordu. 1968'ler Türkiye'sinin siyasal alanda boyut kazanan yapısı yazınsal etkinliklerin üstünde bir seyir izliyor, bu da yazınımızın hızlı bir siyasallaşma sürecine girmesine ortam hazırlıyordu. Açık, aydınlık bir şiirden yan olmanın ölçütü, giderek meydanlarda okunan bir şiiri yazmaya zorluyordu şairi. Sanat-siyaset ilişkisinin dar anlamdaki birlikteliğinin olumsuz etkileşimi, üretilen şiire de yansıyor" (Özer, 1985: 134). Bu yansımanın 70'ten sonraki güncel olgularını da, Veysel Çolak şöyle vurgular: "1970 ve sonrası şairleri, yaşananı yazdılar başlangıçta. Gazete haberleri, gördükleri, duydukları ve insan olarak etkilendikleri tüm olayları şiirleştirmeye giriştiler. Yaşanan olayların tarihsel boyutunu kavrayamayışları, estetik sorunlar üzerinde hazırlıksız olmaları belirgin hatalı bir sonuca götürdü onları. Yanılgılar ideolojik/estetik çerçevede belirginleşti. Ülkenin politik yaşantısındaki öbekleşmeler, fraksiyonel çıkışlar, olumsuzu geliştiren etkenlerden biri oldu. Mitler, olağanüstülükler yaratıldı. Herkes önemseydiği kişiye ilişkin düşünebileceği şiirler yarattı. Konu zenginliği gözetilmedi. Aynı sözlük kullanıldı. Şairler kendi sözlüklerini oluşturma çabasına girmediler" (Çolak, 1985: 20).

1970'li yılların toplumcu şiirini 60'lı yıllarda başlayan –farklı bir deyişle, kendileriyle başlayan- bir sürecin devamı olarak gören Ataol Behramoğlu, 1960'lı yıllarda kendisiyle birlikte edebiyat dünyasında boy gösteren şairlerin, özellikle İkinci Yeni anlayışı ile belirlenen kapalı, edilgen, biçimci bir şiir anlayışına karşı çıktıklarını belirtir. Ona göre "70'li yılların toplumcu ozanları, gerek Türk şiirinin gerekse dünya şiirinin ustalarını olanca zenginliği ile daha şiir çalışmalarının başlangıcında tanıma olanağı buldular. İkinci Yeni diye adlandırılan şiir anlayışının etkinliği de kırılmış olduğu için, şiire daha rahat bir ortamda başladılar. Bu olgular bu ozanlara biçim alanında yeni arayışlara girme, Türk ve dünya şiirinin zenginliklerinden daha çok yararlanma olanağı sağladı. Bu arkadaşların en yeteneklileri de bu olanaklardan başarıyla yararlandılar, yararlanmaktadırlar. Bu anlamda 70'li yıllar toplumcu

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

şairinin 60'lı yıllara göre bir ayrımı da, özde de biçimde de şiirimizin çok daha çeşitlenmiş, boyutlanmış olmasıdır" (1995: 157). Dönemin şairleri 1970'li yılların toplumcu gerçekçi şiir anlayışının nitelikleri ve kaynaklarına ilişkin ifadelerinde kimi zaman birbirleriyle çelişkiye düşen açıklamalarda bulunurlar. Bu kuşağın kimi şairlerince ideolojiye feda edilmiş şiir dönemin gerekliliği sonucu ortaya çıkmış ve bir felsefenin, yaşam biçiminin ifadesi haline getirilmiştir. Bunu da özgünlük, yenilik olarak nitelemişlerdir. Aynı dönemde şiire başlayan Veysel Çolak gibi kimi şairler ise bir özeleştirici niteliğindeki ifadelerinde dönemin şiirinin özgünlüğü yakalayamadığını söyler. Çolak, yazmaya başladığı dönemde şiir açısından bir karmaşa içinde olduğunu vurgularken, 70'li yılların şairlerini besleyen kaynaklar konusunda şunları söyler: "Şiir serüveni böylesine bir karmaşa içerisinde bulunduğu ve netleştirecek gücü olmadığından (70'li şair) işe yeniden başladı denilebilir. Belirli bir noktaya gelindikten sonra da şiir birikimimizi irdelemeyi akıl etti. Özgünlüğe böylece varılabileceğini sezindi. Bu yüzden 70'li şiir bir yere kadar köksüz bir şiirdir" (1985: 135). Veysel Çolak, yaşadığı dönemdeki yazınsal karmaşadan söz edip 1940'lı ve 1950'li şiirle bir hesabı olmadığını ve 70'li yılların şiirinin bir yere kadar köksüz olduğunu ileri sürerken, soruşturmaya katılan dönemin diğer sanatçılarıyla bu konuda ayrılır. Aynı zamanda Çolak, 1940 kuşağının öncü ve sürükleyici olduğunu da kabul etmez. Kendisinden önce şiire başlayan ve edebiyat dergilerinde Çolak'tan önce yer alan 1970'li yılların diğer şairleri, bu karmaşayı yaşamalarına karşın konuyla ilgili farklı görüşler ileri sürerler. Örneğin, Ahmet Ada, "Kendime çıkış noktası aradığım dönemde, çağdaş Türk şiirinde Nâzım ve Ahmed Arif'in şiirleri, yerleşik şiir değerlerini sarsan bir işlev yüklenmişti. Etkilediler bizim kuşağı. Bu dönem kısa sürdü. Çağdaş Türk şiirindeki bütün evreleri öğrenme çabası hız aldı" derken, "Bugünkü toplumcu gerçekçi şairin gerçek mirası elbette Nâzım ve 1940 Kuşağı'nın şiiridir" (1985: 136) görüşünü ileri sürer.

Hüseyin Yurttaş, "1940 Kuşağı'na, şiir bilinci ve toplumsal bildirinin şiire yedirilmesi, tok sesli bir şiirin sürdürülmesi yönünden çok şey borçluyuz. Şiiri sevmemizde ve şiir anlayışımızın oluşmasında da kuşağın önemli rolü vardır" (1985: 136) görüşündedir. Ahmet Özer ise, Nâzım'ın önderliğinde, Cumhuriyet döneminde ilk köklü değişikliği yapan 1940 kuşağı olduğu için, onu öncü bir şiir hareketi olarak niteler ve şöyle der: "1940 Kuşağı'nın temsilcilerinin şiirlerinin özünde sunulan gerçeklik, tüm yaşamları boyunca savunulan ideolojik /estetik bütünlüğün anlatımıdır. (...) 1940 Kuşağı'nın öz ve biçimdeki bu söylemi, 60'lı yıllardan sonra oluşturulan şiire bir ivme kazandırmıştır. Önüne çıkarılan engellere karşın, yaşanan süreç; toplumcu şiirin damarını, 70 Kuşağı şairlerinde ve üretilen şiirde yeni bileşimlerle yeniden yaratmıştır" (1985: 136).

Ahmet Telli de, 70'li yılların şiirinin genel niteliğini şöyle açıklar: "70'li yılların belirleyici öğelerinden biri politik davranıştır. Birbiri içinde çelişen yönelimler olsa bile politik özellik 70'li yıllarda genel bir nitelik olmuştur. İşte, kişiselciliğin asıl karşı çıktığı budur. Oysa politikleşmeye değil, çarpık politikleşmenin şiirde açtığı yaralara dikkat çekilmelidir. İnsani olan hiçbir şey şiirin dışında değilse, bu yılların şiiri de, tüm insani şeylerle birlikte politikleşmeyi içselleştirme yolunda önemli adımlar attı. Buysa, Hikmet

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

çizgisinin kendisine bıraktığı bir kalıttır. Bu damarı sürdürdü ve gelişimini bu damara bağladı. Burjuva kişiselci anlayış, bunu sığ ve tek boyutlu bulabilir. Bu da politik bir tavır değil mi? Derinlik ve yoğunluk da şiirin asıl niteliğidir. Politikleşme bu niteliklere ancak yeni boyutlar kazandırır, zenginleştirir. Olumsuzluk değildir yani. Kötü örnekler bu dönemin şiirini temsil edemez elbette” (Telli, 1985: 136-137).

Şiirin 1970’li yıllarda bir bağlanma ve kaynak oluşturma sorununun olduğunu, bu konuda öne sürülen görüş farklılıklarından anlamak mümkündür. 1960’lı ve 70’li yılların şiiri için ileri sürülebilecek en kesin görüş, ideolojik oluşu ve kendilerini bağlı oldukları Marksist-sosyalist ideolojiyi şiirin ana kaynağı haline getirmeleridir. 1960 sonrası toplumcu şairler aynı reflekslerle hareket etmiş, şiiri politize ederek kendi siyasal düşüncelerinin ifade alanı olarak işlevselleştirmiştir. Cemal Süreya 1960-70 şiirinin toplum ve sanat ilişkisi üzerine sağlıklı bir aşamaya girdiğini söylerken, sanatın siyasaya indirildiği fikrinin iflas ettiğini de ekler. Ardından yaptığı değerlendirmede 1970’li yılların başlarında yazmaya başlayan sanatçılarla ilgili şunları söyler: “Son bir iki yıldır yazmaya başlayan gençleri çıkış noktasında oldukça hazırlıklı buluyoruz. Çalışırlarsa, gerçekçilik sorununda da devrim sorununda da edebiyatı iyi bir şekilde üstleneceklerine inanıyoruz onların. Çünkü ideolojik öğretilerden de sanat deneyinden de tam tekmil geçme olanakları var” (Süreya, 1992: 127). Cemal Süreya’nın ümitli olduğu bu kuşak, ideoloji-şiir sarmalı içinde, eğilimlerini daha çok ideolojiye yönelttikleri ve şiiri siyasal olana feda ettikleri için de şiir ikincil bir düzeyde kalır. Dolayısıyla dönemin şiirini yalnızca bir sanatsal çıkış veya şiirsel hareket olarak değerlendirmek oldukça güçtür. Yine aynı nedenle bu kuşağın şairlerini şiir sanatına ait kavram ve prensipler üzerinden tanımlamak, ideolojik tanım ve konumlandırma yapmaktan çok daha güçtür. Ebubekir Eroğlu, modern Türk şiiri üzerine yaptığı incelemede söz konusu dönemde ortak bir duyuş ve ideolojik hassasiyetle ortaya çıkan anlayışa ilişkin şu değerlendirmeyi yapar: “1950’lerdeki atılımı, salt bir şiir hareketi olarak görmek, şiirin dünyasına ait kavramlarla tanımlamak mümkündür. Oysa 1970’lerdeki durum, şiir dilinin genel siyasal beklentilere ayarlanması olmuştur. Bu dönüşüm, bağımsız bir şiir hareketinden söz etmeyi zorunlu kılmayacak niteliktedir. 70’lerde şiire ilişkin genel tutum, insan eğilimlerini tanıma amacıyla bakmayı olağan kılmayacak bir görünüm sergilemiştir” (Eroğlu, 1993: 65).

Türk şiirinin 1970’ten sonra geçirdiği siyasallaşma deneyiminden geçen şairler, arasında şu isimlerin öne çıktığı söylenebilir: Egemen Berköz, Özdemir İnce, Metin Demirtaş, Nihat Behram, Refik Durbaş, Sennur Sezer, Ahmet Telli, Hüseyin Yurttaş, Ahmet Ada, Seyyit Nezir, Abdulkadir Budak, Erol Çankaya, Yaşar Miraç, Ali Cengizkan, Veysel Çolak, İsmail Uyaroğlu, Akif Kurtuluş vs.

İşçi, Emek ve Sermaye İlişkisi

Şiirin ideolojik eğilimlerle bir arada varlık gösterdiği 1970’li yıllar, şairlerin dönemin siyasal ve sosyal hareketliliğine uygun olarak bütün dünyada olduğu gibi işçi sınıfını bir sorunsal haline getirip şiire taşıdıkları bir dönemdir. Marksist estetiği şiirsel yaratımın

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

temeline alan kuşak şairleri için işçi sınıfının problemleri, işçi-patron ilişkileri, sermaye-emek ilişkisi, sömürü gibi “devrimci” düşüncenin belirginleşmesini tesis eden kavramlar şiir estetiğinin önüne alınmıştır. Marksist-sosyalist refleksin şiirin esas kurucu gücü ve belirleyeni olmasının temelinde 1934 Sovyet Yazarlar Birliği Kongresi’ndeki birtakım formülasyonların olduğunu da bu aşamada hatırlamak gerekir. Söz konusu kongreden çıkan sonuçlardan birinin işçi sınıfının aydınlatılması ve yönlendirilmesinin edebiyat aracılığıyla mümkün olacağına vurgu yapılır. Geri kalmış işçi ve köylü kitlelerine sosyalizmi benimsetmek, onlara gelecek için umut vermek gibi bir misyonun edebi eserlere yüklenmesi gerektiği söylenir. Kuşak şairlerinden Eray Canberk, işçi sorunsalına bakışı, kuşağın ortak düşüncesini ifade etmektedir:

20. yüzyılda ve Cumhuriyet’in kuruluşuyla birlikte başlayan sanayileşmeyle oluşan işçi sınıfı giriyor işin içine. Bu oluşumla birlikte emek kavramı, işçinin yaşama koşulları ve sorunları, derken sendikalaşma, grev, lokavt, işçi ücretleri. Toplumsal/siyasal değişimlerle ve gelişmelerle şairlerin emeğe ve emekçiye bakışları da değişiyor doğal olarak. Ne var ki bizde işçiden, emekten, hele hele işçi sınıfından söz etmek netameli bir iştir. Bu konuları işleyen şairlerin başı hep derde girmiştir. (Canberk, 2018).

1970 Kuşağı, kendilerinden önceki toplumcu gerçekçi şairler gibi Nâzım Hikmet’e bağlanma noktasında ortak bir görüşe sahiptir. İşçi sınıfının yüceltilmesi, sorunlarının şiire taşınması, değişim, dönüşüm ve nihayet devrimin bu sınıfın bilinciyle mümkün olacağına dair bir tür “devrimci umut” geliştirmeleri kendilerine özgü bir çıkış değildir. Nitekim Nâzım Hikmet’in “Türkiye İşçi Sınıfına Selam!” şiiri, umut bağlanan ve yüceltilen bir kitle olarak işçi-emekçi sınıfının yetmişli yılların şiirine kaynaklık ettiğini gösteren işaretlerle yüklüdür:

*Türkiye işçi sınıfına selâm!
Selâm yaratana!
Tohumların tohumuna, serpilip gelişene selâm!
Bütün yemişler dallarınızdadır.
Beklenen günler, güzel günlerimiz ellerinizdedir,
haklı günler, büyük günler,
gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan,
ekmek, gül ve hürriyet günleri.*

Nâzım Hikmet’in dizelerindeki işçi sınıfı; yarına dair umudun karşılığını, sömürü düzeninin yıkılacağına, emeğin karşılığını bulacağına ve özgürlüğün mümkün olacağı bir yaşamın tasavvur edilerek işlevsel kılındığını gösterir. Toplumcu gerçekçi anlayışın 1970’li yıllarda işçi sınıfına emek-sömürü karşıtlığında yaklaştığını gösteren birçok örnekle karşılaşılır. Bunlardan biri de 1960 Kuşağı arasında sayılmakla birlikte 70’li yılların sol-sosyalist ideolojisi çerçevesinde yazan İsmet Özel’dir. Özel’in “Ve hatırlıyorum lokavt vardı / bezgin fabrika düdüğlerinin / dizlerine yatırılmış olan sabah / senin kalbini kakışlardı” dizelerinde işçilerin sorunlarına, grev ve hak arama çabalarına yapılan göndermeler dikkat çeker.

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

İşçilerin yaşam koşulları ve zorlukları; gerek dünyada gerekse Türkiye’deki işçi hareketleri, örgütlenmeye ve bilinçli hareket olarak eylemlerde bulunmak, nihayet bu sınıfın var oluş sorunsalları şeklinde şiire taşınır.

1970’li yılların ortalarında yayımlanan *Gök Ekin* kitabında yer verdiği “Çağrılmamış İşçi” şiirinde Mehmet Başaran işçileri ailelerinden uzakta çalışmak zorunda kalan, fabrikalarda ağır şartlar içinde çalışan, acı çeken, geçim derdi ve sıkıntılarla mücadele etmek zorunda kalan bir kitle olarak ifade eder. Bu dönemin şiirinde politik dozu arttıran şiirleriyle öne çıkan Nihat Behram da işçilerin aynı zamanda seslerini çıkarma çabası içindeyken iktidar aygıtlarının kuşatmasıyla karşılaştıklarını “zincire vurulu işçilerin bileği / pervasızlık ve lokavt / ve polislerle çevrili fabrikalar” (Behram, 2004: 245) dizelerinde dile getirir. Ayrıca şair, işçilerin örgütlü eylemlerine ve bu sınıfın seslerini yükseltmeleri gerektiğine dair devrimci bir hassasiyeti de yedeğinde barındırır. Refik Durbaş’ın “Elmas Ayna” şiirinde yüceltilen bir değer olarak işçi hareketleri ve grevler, başlangıcından sonuç alınıncaya dek sıralanan bir kompozisyona sahiptir. Şiirin her biriminin sonunda yineleme gurubu olarak “Bu işyerinde grev var” ifadesine yer veren şair, grevin başlatılma sebebini de şöyle dile getirir: “sesini boğdu makinelerin / o madenî ağudan, çelik tortudan / boşandı yetim, öksüz rüzgâr / yaralarına tuz basılmış vardiya / değişmedi ve ulaştı geceden gündüze / onurun, emeğin, inancın afişleri / ve alinteriyle bezenmiş bildirisi” (Durbaş, 1994: 184). Fabrikalarda makinelerin arasında çalışan ve yaşadıkları acıları iş saatlerinde çekmek zorunda kalan işçilerin dramlarını anlatırken emeklerinin karşılığını alabilmek ve onurlarını kurtarmak adına direndiklerine ve grev yaptıklarına göndermede bulunulur.

Dönemin metinlerinde işçiler bir yönüyle de devrim umutlarının diri tutulmasını sağlayan, devrimi gerçekleştirecek olan güçlü bir zümre olarak değerlendirilir. “Görüyorum daracık sokaklarda / Görüyorum uzak köylerde / Uyanmanın bildirisini dağıtıyor / İşçiler öğrenciler / Ağızlarında bir al gül / Gerinen toprağın yiğit bildirisini” (Başaran, 1975: 82) dizelerinde işçilerin dağıttıkları bildirilerle insanlar arasında bir bilinç halini ortaya çıkardıklarını öne sürmektedir. Zira işçi haklarının işveren tarafından “gasp” edildiğini, ağır koşullarda çalıştırıldığını, bunun da bilhassa köyden kente göç olgusu etrafında gelişen bir sosyolojik problem olduğunu anlatan şiirlerden biri de Ataol Behramoğlu’nun “Parkta Rastladığım Adam” şiirinde karşılık bulur:

*Fayda yok anlayacağın
Ne oğlanlardan, ne kızlardan
Bir fabrikada iş bulmuş
Kaçak işçi çalıştıran*

*Kırk yılın köylüsü
Ne yapsın işçi olursa
Daha yılı dolmadan
Kaptırırvermiş elini çarka*

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

*Gerisi bilinen hikâye
Patrondan imdat görmez
Evde karı ağlar
Deli kız vermez rahat*

Türkiye’de özellikle 1950’li yıllarda sosyal bir travma olarak ortaya çıkan sorunlardan biri olarak köyden kente göç olgusunu öne çıkaran, şehre gelip kaçak işçi olarak çalışmak zorunda kalan işçilerin dramlarını şiire taşır. Köylü bir adamın hikâyesine odaklanan şair, kent yaşamına ve fabrikalarda çalışmaya alışık olmayan bir köylünün sakatlanması ve işverenin bu duruma ilgisizliğine vurgu yaparak dönemin sosyolojik gerçekliğini dile getirmiş olur. İşçi sınıfına sermaye ve iktidar tarafından uygulanan baskı, tutuklama, sürgün ve kimi zaman öldürme gibi trajediler 70’li yıllarda hâlâ Marksist anlayışı sürdüren İsmet Özel’in “Aynı Adam” şiirine de yansır. “Aynı adam Ekim günlerinden beri gümbür gümbür gelirim / teneke damların üstüne safî sinirden doğan güneş / portakallar fırlatarak parlıyor benim adımlarımla / anladım neden yorgunluk gülümserlik getiriyor insana / hayatın bana başat / bana avrat oluşunu öğrendim / işçiler bunu kurşunlanarak öğrendi / on beşinde bir arkadaşı / inancını savunurken yargıca / anladı bulan durula akmakta olan şeyi.” (Özel, 2005: 58-59). Özel, bir yandan Ekim Devrimi’ne yaptığı göndermelerle işçi sınıfını devrim düşüncesiyle özdeşleştirirken bir dönemin sona erişini de bu sınıfın mücadelesine bağlar. Bir yandan yaşamla olan güçlü bağlarını korumaya çalışırken bir yandan da devrimci mücadelenin başını çeken işçilerin oldukça zor bir işi başarmak zorunda kalmalarından söz eder. İşçilerin kurşunlanması, fabrikalarda çıkan olayları ve tabii olarak işçi hareketlerini akla getirir.

1970 Kuşağı şairlerinin üzerinde durdukları sorunlardan biri de kadın ve çocuk işçilerdir. Küçük yaşta çalışmak zorunda kalan çocuklar ve kadınlar, fabrikalarda, tarlalarda emeklerinin karşılığını alamayan insanlar, dönemin zihniyetini ortaya koyan göstergeler olarak şiire taşınırlar. Nihat Behram “Kir” şiirinde “boyunlarından kara yağlar süzülen çocukların / omuzlarında adaleler, / körpecik bedenleri yorgunluktan / uğul uğulsa işçi kızların” (Behram, 2004: 293) derken işgücü uğruna sermayenin insan emeğini nasıl sömürdüğüünün altını çizme gayretindedir. Turgay Fişekçi’nin “Dokumacı Kölenin Türküsü” ise daha başlığı ile tezgâhtar kızların yaşadıkları sıkıntıları, sermaye düzeninin birey üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi göstermeyi hedefler. Şiirde dokumacı kızın dilinden aktarılan sözler, çalışma koşullarının güçlüklerini dile getirir. “Umut taşımak yasak bana / Yasak bir tomurcuk gülün elinden tutmak / Yaşamım mekik atmak tezgâhta / Ve ağrıyan kaslarla uyanmak sabahları” diye konuşan şiir öznesi, arzularının, beklentilerinin, umutlarının yasak oluşundan duyduğu hüznle varlığını sürdürmeye çalışır. Şair, kızları ve çocukları trajik etkiyi arttıran bir sosyal gerçeklik olarak dile getirir ve bu yolla bilinçli bir sınıf mücadelesinin kaçınılmazlığını ifade etmeye çalışır. Refik Durbaş’ın “Tezgâhtar Kızlar” şiiri de Fişekçi ile benzer bir ideolojinin ürünü olarak işçi kızların yaşamına dair ayrıntılara odaklanır.

*Erkenden açılır dükkân
Sevda ve yalnızlıktan başka*

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

Dizilir uykusu tezgâha

İnce tül, gamlı ruj ve hazan (Durbaş, 1994: 99)

Sabahın erken saatlerinde işinin başında olmak zorunda kalan kızların hayatlarındaki çelişkiler çeşitli sembollerle ifade edilir. Aşkları, hayalleri, sevdaları ve yalnızlıkları arasında sıkışan tezgâhtar kızlar, gelinliklerin tülleri, dudaklarının rujları ve hüznüleri arasında tercih yapamayacak bir trajedinin içinde resmedilirler. İşçileri, emek, sermaye, sömürü ekseninde ele alan Refik Durbaş'ın "Tezgâhtar Kızlar" şiirinde evi ile çalıştığı dükkân arasında kalan işçi kızlar; "Usta" şiirinde tarlalarda, fabrikalarda, kömür ocaklarında, dokuma tezgâhlarında çalışan işçilerin hayatları; "Elmas Ayna" da ise fabrikalarda yapılan grevler ve yine işçi sınıfının problemleri dile getirilir.

İşçi ve emek kavramlarının dönem şiirinde ideolojik birer aygıt haline getirilerek şiirin fikri yapısını oluşturduğuna dair kimi örneklerde ise söz konusu sınıfın -yukarıda Nâzım Hikmet'in dizelerinde olduğu gibi- yüceltilmesinin örneklerine de rastlanır. Adnan Yücel'in "Tel Örgülere Takılmadan" şiiri, emeği ve alın terini kutsayan, yücelten bir düşüncenin ürünüdür:

*Bu tel örgülere takılmadan önce
Biz ki vatanımız dedik alınterine
Öptük alınterinin topraklarını
Başlar koyduk uğruna
Her damlasına can verdik
Kurtuluşumuz dedik alınterine
Açtık alınterinin bayraklarını*

Yücel, doğrudan doğruya işçilerden bahsetmemekle beraber, "alın teri"ni vatan ve kurtuluş gibi değerlerle özdeşleştirerek emeğin, çalışmanın ve dolaylı olarak emekçinin ve işçi sınıfının kıymetini ortaya koymaya çalışır. Bu refleksin ardında da sosyalist dünya görüşünün ve Marksist estetiğin işçi sınıfı merkezli ideolojisi yatar.

Köy ve Köylü Sorunsalı

Köy ve köylü meseleleri Türk edebiyatında toplumsal hassasiyetin ve ideolojik eğilimlerin arttığı dönemlerde edebi metinlerde -büyük oranda bir dünya görüşünün gereği olarak- yoğun bir şekilde yer alır. Özellikle 1950'li yıllardan sonra başlı başına bir "köy edebiyatı" (Köy Enstitüsü kökenli yazarların da etkisiyle) furyasının, politik arka planıyla birlikte edebiyat dünyasını hegemonyası altına aldığından söz edilebilir. Farklı ideolojik görüşlerin eş zamanlı olarak şiir dünyasında görünür olduğu 1970'li yıllarda işçi sınıfındaki hassasiyete benzer bir şekilde köylüyü de "devrimci" düşünce etrafında işlevsel kılmak ve ona birtakım misyonlar yükleyerek öne çıkarmak düşüncesi daha çok sol-sosyalist ideolojiye mensup şairler tarafından gerçekleştirilir. Dönemin şairleri kimi zaman popülist bir söylem geliştirerek "devir ruhu"nu şiire taşımışlar, kendilerinden önceki 1960 Kuşağı'nın

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

söylemlerini daha geniş bir kadroyla ve derinleştirerek köylüler üzerinden ifade etmişlerdir. 19. yüzyıl Rusya'sında popülistlerin köylülere, halka yaklaşabilmek, onların yaşamlarına özenebilmek adına köylere gitmeleri, sınıfsal bir ayrımla işçi-emekçi kesimi idealize etmeleri, devrim umudunu köylü, işçi, emekçi ve halkın direnişi ile mümkün kılınabileceği yönündeki inançlarının yansımalarını bu kuşağın şiirinde görmek mümkündür.

Şiire 1960'lı yılların ortalarında başlamakla beraber 1970 sonrasında da toplumcu gerçekçi şiir anlayışı ile şiirler yazan Süreyya Berfe'nin köyü ve köylüyü, Anadolu kırsalını metnin merkezine aldığı çok sayıda örnekle karşılaşılır. Özellikle ilk kitapları *Gün Ola* (1969) ve *Savrulan*'da (1971) yer alan şiirlerin büyük bir kısmı benzer hassasiyetlerin -çoğunlukla popülizm tuzağına düşen- ürünleridir. Berfe'nin şiirine konu olan köy ve köylü kesimi, sosyolojik arka plana sahip bir görünümünden çok, köy romanlarının birçoğunda olduğu gibi, ideoloji ve propaganda amacını taşır. Şairin köyden ve köylünün emek-üretim ilişkisi içindeki yaşamlarından söz etmesinin arkasında, devrimi Anadolu halkının ve bilhassa köylülerin gerçekleştireceğine dair "devrimci" umut yer almaktadır. Bu minvalde *Gün Ola*'daki şiirlerin büyük çoğunluğu; "Türküler", "Köye Giderken", "Toprak İçin Bir Türkü", "Bir Dost Bulamadım Gün Akşam Oldu", "Bağa Gidenin Türküsü", "Bilmeceler", "Bereketli Yol", "Suya Giden Türkmen Kadınına Türkü", "Çoban Türküleri", "Öldürülmüş Köylülerin Ardından", "Kederin Gökleri Dar", "Geri Dönmeyen Sığırtmaca Ağıt", "Gün Ola", "Kış Bile" gibi şiirler köylüyü odağa alırken, bu kesimin söylem ve dili kullanılır. *Savrulan*'da ise aynı tema bu kez köylü-iktidar ilişkileri bağlamında yazılmış olan "Susuz" ve "Toprak Reformundan Önce Üç Şiir" başlıklı metinlerde göze çarpar (Balık, 2017: 161-162). Süreyya Berfe'nin köylüyü yücelten ve devrimin bu insanlar aracılığıyla gerçekleşeceğine dair umudunu dile getiren "Öldürülmüş Köylülerin Ardından" şiiri, ölüme başkaldıran köylülerin geleceği yeniden inşa edeceklerine olan inancı barındırır: "Bizler ölmeyiz / Yeni yeni doğuyoruz / Hep birlikte kuruyoruz geleceği / Bizler ölmeyiz arkadaşlar / Onlar da ölmedi" (Berfe, 2009: 81).

Köy yaşamının ve zorluklarının köylülerin karşılaştığı sıkıntıların başında yokluk, yoksulluk ve ağır çalışma koşulları gelmektedir. Nihat Behram'ın "Hiç Bırakılmamış Bir Yerine Doğru Ufkun" şiirinde köylülerin günlük rutin işlerini, sabah tarlaya gidip bütün gün çalıştıktan sonra akşam eve dönüşleri anlatılır.

*yorgun atları artık tırıs gidemeyen köylüler
öbek öbek tarlalardan dönüyor,
gün devriliyor ve
çobanlar köye doğru çeviriyor sürülerini,
kırac dağ yamaçlarında duyulmaya başlayan
yarı yanı aç, yarı yanı sütsüz o melemeler
sanki bir yaranın usul usul kanamasıdır,
gün devriliyor ve
tarlalardan dönüp gelen bitkin kadınlar
karınları sırtlarına yapışık bebelerin iniltisini*

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

dindirmek için

ocak başlarına çöküyor (Behram, 2004: 52)

Köylülerin bütün yaşamının mücadele ile geçtiğini, acılar ve yokluklar içinde yaşamaya çalıştıklarını anlatan bu dizelerde ayrıca açlık vurgusu “karnı sırtına yapışık bebe” imgesiyle anlatılır. Bu dramın öne çıkarılması, köylülerin yaşadıkları çaresizliğin hangi düzeyde olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır. Behram, aynı şiirin devamında “yoksulu toprak başında böyle iki büklüm bırakıp / dize getiren / bu vahşet bu sefalet / yerle bir edilecek” dizelerinde devrimci mücadelenin önemli bir unsurunun köylüler olduğunu vurgular. Nihat Behram benzer bir düşüncüyü “Dövüşe Dövüşe Yürünecek” şiirinde de dile getirir. Köylülerin çektikleri acıyı, emeklerinin sömürüldüğü fikrinden yola çıkarak söz konusu düzeni değiştirecek “devrimci” mücadelenin yapılması gerektiğini vurgular. “Suyu samanı yağmalanmış bezgin dayanıksız köylüler için” sadece kendilerinin değil, devrim bilincine sahip herkesin mücadele etmek zorunda olduğu şiirin temelde ulaşmak istediği ideolojik sonuçtur.

Dönem şairlerinin köylülere bakışında -işçi sınıfında olduğu gibi- kadınlara ayrı bir vurgu yaptıkları da gözden kaçmaz. Özellikle iş gücü içindeki kadınların yaşama tutunabilmek için yaptıkları mücadeleler, söz konusu kuşağın beslendiği sosyal gerçeklikler olarak şiirde karşılığını bulur. Köylü kadınların, yaşamın ağır yükünü genellikle tek başlarına omuzladıklarını dile getiren şairlerden biri yine Nihat Behram’dır:

yıkanır bazı bakır dövücülerini çarşılarında

şakırtılarla sürüklenir bazlama açan kadınlar

dibeklerinde inatlarını döven

hınzır umutlarını döven kadınlar şakırtılarla (Behram, 2004: 43)

Köylü kadınların bakır veya dibeklerde tohum dövmek gibi eril işlerin üstesinden gelebildiklerini gösteren bu dizelerin ardından “o loş buhur kokuları, analarımız / aşererken toprak yiyen analarımız” söylemiyle şair, kadınların büyük acılar karşısında azim ve fedakârlıklarından bir şey kaybetmediklerini ifade eder.

Mehmet Başaran ise köylülerin yaşadığı sıkıntıları dile getirdiği “Açlığın Doğusu” şiirinde toplumsal bir sorun olarak genelleştirilebilecek “açlık”ın bölgesel farklılıklar göstererek köylü üzerinde daha ağır bir etkiye sahip olduğunun altını çizer. Başaran’ın aynı şiirde köylülerin dilinden yazdığı “kıtlığın ölümü başka / biz alışkınız köylüyüz de” dizelerinde köylünün yaşadığı yokluk ve yoksulluk dramatize edilir. Başaran’ın “Çağrılmamış İşçi” şiirinde bu kez topraklarına bağlılıklarıyla dikkat çeken işçiler anlatılır. İşçi ile köylü sorunsalının bir araya getirildiği şiirde ekmeğini topraktan çıkaran insanların yalnızlığı, acılar karşısında yılmadan mücadeleye devam etmesi onların öne çıkarılan özellikleri olarak dikkat çeker. Yaşar Miraç’ın toprak emekçisi olarak konumlandırılan köylülerin verdikleri emeği yücelttiği “Akar Yakamoz” şiiri, Karadeniz insanının mücadelesini konu alır. Şair, ait olduğu toprakların karakteristiğini de yansıtacak şekilde Karadeniz köylüsünün bütün uğraş alanlarını sıralar. Bunu da emeklerinin sömürüldüğü sonucuna bağlar.

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

*akar yakamoz ter akar
fındıktan çaydan tütünden
süt mısırın püskülünden
karayemişin dalından
tarlayı eker biçerken
toplar budarken dalları
yaprak kırarken dizerken
ter nasıl da ışık akar (Miraç, 1979: 11)*

Şiire 1960'lı yıllarda başladığı halde, *Milliyet Sanat* dergisinin açtığı yarışmada 1974'ün En Başarılı Genç Şairi ödülünü aldıktan sonra edebiyat dünyasının dikkatini çeken Abdülkadir Bulut, hem kendi kuşağının duyuş ve düşünüşünü hem de önceki kuşağın ideolojik yönelimlerini olduğu gibi şiire taşır. Bu yönüyle de mensubu bulunduğu kuşağın klişeleşmiş anlayışını köylü ve emek ilişkisi üzerinden anlatma yoluna gider. “Güzelliğini Taşırmadan Kelimelerin”, “Bende Saklı Kalan Kadın” ve “Dağ Köylerinin Kadınına Övgü” şiirleri köylü emekçi kadınların idealize edildiğinin göstergeleriyle yüklüdür.

*Ayakiüstü de olsa
Söyleyecek çok sözüüm var
Pazara giden köylülere
Yurduma dair
İp bağladım unutmamak için
Ellerime gömülü parmaklarıma
Bir gün fabrikalarda, tarlalarda
Hep birlikte gülmek istediğimizi
Ve başımızı omuzlara yıka yıka
Kucaklaşmak istediğimizi sezdiklerinden
Daha şimdiden kurdular pusuları
Ve yağlı kurşunları*

Tarlada ve aynı zamanda fabrikada çalışan insanlarla kurulan gönüldaşlık, duygudaşlık ve “yoldaşlık” düşüncesi, mücadeleye evrilmesi beklenen fakat karşısında “kurşun” ve “pusu” ile sembolize edilen güçlüklerden söz eden şiir öznesi, devrimci umudu köylü ve işçilerin “direnişine” bağlar. Abdülkadir Bulut, “Dağ Köylerinin Kadınına Övgü”de okuru, köylü bir kadının hasadını pazarda satma sürecine tanık ettirir. Köylü kadının çileli yaşamına ilişkin ayrıntılar aktaran şair, onu, “göğsü ızgaralı kadın”, “gönlü yaralı kadın”, “gözleri garazlı kadın”, “sırtında odun yükü, koynunda çağan, koltuğunda peynir çıkını” ve evde aç bekleyen “bebeler”iyle tasvir eder. Önceki şiire benzer şekilde emekçi köylü kadının, mücadelesiyle, azmiyle, güçlü duruşuyla idealize edildiğini, “çevirmişler pazarı / Sakın ilişme tezgâhların yanına / Sen ki onlar için mayın!” dizelerinden anlamak mümkündür. Köylü ve işçilerin yaşam mücadelesi ve alın teri için yaşadığı zorlukların resmî otorite nezdinde tehlikeli ve sakıncalı bulunduğunu da ima eden şair, ideolojisini dönemin ruhuna uygun bir biçimde köylü bir kadına yükler.

Sonuç

Türk şiirinde 1960 sonrası farklı bir sürece evrilen sosyal gerçekçilik, 1970 Kuşağı şairlerinde hem önceki on yılın birikimini hem de 1940'ların toplumcu anlayışının sağladığı olanakların kullanılmasıyla daha da derinleştirilir ve geniş bir kadro tarafından politik düşünceler şiirselliğin önüne konulur. 1970'li yıllarda Türkiye'nin sosyo-politik gelişmelerine paralel olarak dozu artan bir şekilde insanı ilgilendiren tüm alanlarda kendisini hissettiren ideolojik kutuplaşmalar şiirde de kendisini hissettirmiştir. Şiir, o güne kadar görülmedik şekilde ideolojilerin ifade enstrümanı olarak işlevselleştirilmiş, politik söylemin özellikle sol-Marksist dünya görüşüne sahip şairler tarafından "devrimci" umutların yaşam alanı haline getirilmiştir.

Şiirden sosyal politik bir işlev icra etmesinin beklendiği bu dönemde, özellikle geniş kitleleri bilinçli ve örgütlü bir şekilde harekete geçirmenin en etkili yollarından biri olarak şiir estetik endişelerden arındırılmış, nasıl söylendiğinden ziyade "ne söylediği"ne odaklanılmış, kısacası fikrî muhteva öncelenmiştir. Bu minvalde özellikle Marksist dünya görüşünün Türk şiirindeki yansımalarını belli başlı sorunsallar etrafında kümelendiğinden söz edilebilir. Ele alınan şiirlerden hareketle, işçi-işveren, emek-sermaye-sömürü, örgütlenme, çalışma koşulları, köylü-iktidar ilişkisi gibi toplumsal meselelerin politik bir içerikle şiire yansıdığı görülmektedir. 1970 Kuşağı'na mensup şairler işçi ve köylüye, "devrimci" dünya görüşünün gereği olan birtakım dönüşümleri gerçekleştirme umudunun yüklerler. İşçi sınıfının ağır çalışma koşulları, işverenle, iktidarla, kolluk kuvvetleriyle girdikleri çatışmalı ilişki, mücadele bilincinin geliştirilmesi, örgütlü hareketler dönem şairlerinin kendi ideolojileri doğrultusunda şiire taşıdıkları sorunsallar olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan köye, köylüye, köylünün toprakla münasebetine, yoksulluğuna, yaşam mücadelesine yönelik şiirlere de ağırlık verilmesinin ardında yine -yukarıda aktarılan Marksist estetiğin köylüye yüklediği misyon gereği- toplumsal dönüşümün işçilerin yanı sıra köylüler tarafından gerçekleştirileceği inancını barındıran ideolojik eğilim yatmaktadır. 1970 Kuşağı'nın ele aldığı sosyal meselelerde işçi ve köylüyü öne çıkarmaları şiirin bir propaganda aracı olarak kullanılmak istenmesiyle ilişkilendirilir.

Kaynakça

ADA, Ahmet (1985). *70 Kuşağı Şiirimizi Tartışıyor*. (Düzenleyen: Mehmet Yaşar Bilen), Ankara: Yaba Yayınları, s. 36-60.

BALIK, Macit (2017). *"Hayat ile Şiir" Süreyya Berfe'nin Şiir Dünyası*. Ankara: Gece Kitaplığı.

BAŞARAN, Mehmet (1975). *Gök Ekin*. İstanbul: Cem Yayınevi.

BEHRAM, Nihat (2004). *Hayatın Şarkısı Toplu Şiirler*. İstanbul: Everest Yayınları.

BEHRAMOĞLU, Ataol (1995). *Şiirin Dili-Anadil*. İstanbul: Adam Yayınları.

BERFE, Süreyya (2009). *Kalfa-Toplu Şiirler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı.

II. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

- CANBERK, Eray (2001) “1940 Kuşacağı Şiiri ve Günümüz Şiirine Etkileri”, *Hece (Türk Şiiri Özel Sayısı)*, S.53-54-55, Mayıs-Haziran-Temmuz, s.102-108.
- CANBERK, Eray (2018). “İşçi Sınıfından Söz Etmek Netameli İştir” Söyleşi: Kadir İncesu (2018) <https://www.birgun.net/haber-detay/isci-sinifindan-soz-etmek-netameli-istir-132614.html> (erişim tarihi: 20.11.2018).
- ÇOLAK, Veysel (1985). *70 Kuşacağı Şiirimizi Tartışıyor*. (Düzenleyen: Mehmet Yaşar Bilen), Yaba Yayınları, Ankara 1985, s. 14-35.
- DURBAŞ, Refik (1994). *Kimse Hatırlamıyor: Toplu Şiirler I*. İstanbul: Adam Yayınları.
- EROĞLU, Ebubekir (1993). *Modern Türk Şiirinin Doğası*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı.
- KORKMAZ, Ramazan-Tarık Özcan, “1960-1980 Şiirinde İdeolojik Yönelimler” *Türk Edebiyatı Tarihi*. (Ed. Talat S. Halman), C.IV, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2006, s. 63-120.
- MİRAC, Yaşar (1979). *Trabzonlu Delikanlı*. İstanbul: Sanat Emeği Yayınları.
- ÖZEL, İsmet (2005). *Erbain Kırk Yılın Şiirleri*. İstanbul: Şule Yayınları, Ekim 2005.
- ÖZER, Ahmet (1985). *70 Kuşacağı Şiirimizi Tartışıyor*. Ankara: Yaba Yayınları.
- SÜREYA, Cemal (1992). *Papirüs'ten Başyazılar*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- TELLİ, Ahmet (1985). *70 Kuşacağı Şiirimizi Tartışıyor*. (Düzenleyen: Mehmet Yaşar Bilen), Ankara: Yaba Yayınları, s. 135-136
- YURTTAŞ, Hüseyin (1985). *70 Kuşacağı Şiirimizi Tartışıyor*. (Düzenleyen: Mehmet Yaşar Bilen), Ankara: Yaba Yayınları, s. 72-84.